

ПОСТМОДЕРНІЗМ

*Постмодернізм – «синтез
повернення
до минулого і руху вперед»
Н. Маньковська*

“Постмодернізм – не фіксоване хронологічне явище, а якийсь духовний стан... “ (Умберто Еко)

Дмитро Затонський вважає, що

постмодернізм – тимчасовий стан культури, який періодично виникав в історії, коли руйнувалася чергова утопія про “створення раю на землі” і наставав період “тверезого розчарування”.

“Сучасний постмодернізм навколо нас можна розглядати як обіцянку повернення та нового відкриття, тріумфальну повторну появу високого модернізму з його усією колишньою могутністю та життєвою свіжістю”. (Ф.Джеймсон)

ПОСТМОДЕРНІЗМ

(лат. post – префікс, що означає наступність, фр. moderne – сучасний, найновіший) - загальна назва окреслених останніми десятиліттями тенденцій у мистецтві, що виникли після модернізму і авангардизму.

Постмодернізм – це явище, що означає певний “стан душі” й характеризується критично-іронічним поглядом на життя.

Постмодернізм у літературі

Розвиток постмодернізму у літературі починається **із 60-х років ХХст.** Література побудована на грі, може використовувати будь яку традицію, усе змішано, немає забороненого.

Вперше термін «постмодернізм» згадується у 1917 році в роботі німецького філософа Рудольфа Панвінца «Криза європейської культури», але поширився він лише наприкінці 1960-х років спершу для означення стильових тенденцій в архітектурі, спрямованих проти безликої стандартизації, а пізніше – у літературі, малярстві та музиці.

Найвизначніші події

Космос

Екологічна криза

Ядерні катастрофи

Крах соціалістичної системи

Зміна кордонів

Пошук нових засад співіснування

Головні питання перед людиною

Що буде з
людиною?

Як відновити
моральні цінності?

Головні тривоги

Цивілізація поглинає
особисті інтереси

Негативний
моральний
стан людини

Загальна
відчуженість

Знеособлення
людини в умовах
урбанізації

Ідеальний письменник – постмодерніст,

на думку американського критика і дослідника Дж.Барта, не наслідує і не відмовляється від своїх батьків-модерністів ХХст. , а ідеальний постмодерністський роман мусить піднятися над сутичкою між реалізмом ірреалізмом, формалізмом і “змістовністю”, літературою чистою та заангажованою, елітарною і масовою.

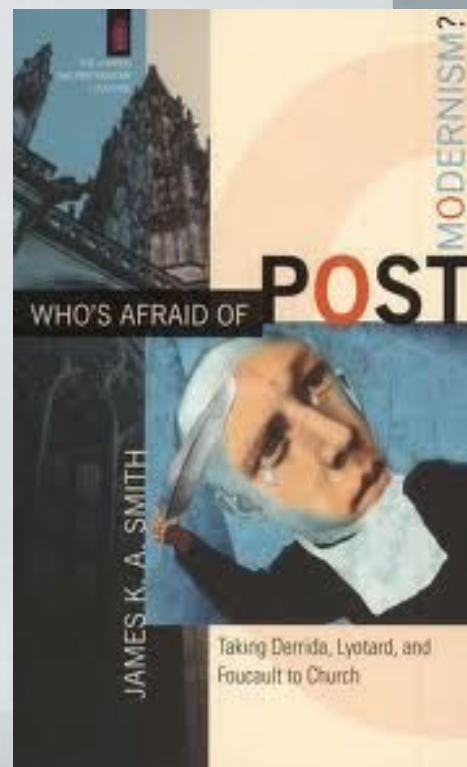

Скриптор – той, хто пише. Протилежний категорії “автор”.

Вважається, що автор епохи постмодернізму просто неспроможний створити щось нове. Художній текст літератури постмодернізму вирізняється яскраво вираженою інтертекстуальністю та іронічним пафосом.

*Думка філософа
Бодрійяра про те,
що реальність
“агонізує”,
стала крилатою
серед постмодерністів*

Герой літератури постмодернізму

*Людина, що загубилася у повсякденні,
втратила зв'язок із всесвітом,
гостро переживає власну відчуженість
і втрату духовних орієнтирів.*

*Вона не знає, куди йти,
в що вірити, про що думати, що відчувати*

Характерні ознаки:
поєднання комічного
і фантастичного;
гротеск;
художнє передбачення

Сюжет постмодерністських

*як правило, розпадається
на велику кількість мікросюжетів, відступів,
коментарів.*

Текст є колажем думок, почуттів, ситуацій

Мет

*Показати роздрібненість дійсності
і висловити надію,
що людина зможе її подолати
і стати об'єднуючою силою*

Порівняльна таблиця “модернізм – постмодернізм” (за Брайніним-Пассеком)

Модернізм	Постмодернізм
Скандальність	Конформізм
Антиміщанський пафос	Відсутність пафосу
Емоційне заперечення попереднього	Ділове заперечення попереднього
Первинність як позиція	Вторинність як позиція
Оцінне в самоназві: "Ми - нове"	Безоцінне в самоназві: "Ми - все"
Декларована елітарність	Недекларована демократичність
Переважання ідеального над матеріальним	Комерційний успіх
Віра у високе мистецтво	Антиутопічність
Фактична культурна спадкоємність	Відмова від попередньої культурної парадигми
Виразність кордону мистецтво - немистецтво	Усе може називатися мистецтвом

Домінанта постмодернізму – пріоритет унікального над універсальним, особистості над системою, людини над державою.

Не віддаючи перевагу жодним традиційним культурним моделям, постмодернізм здатний черпати з будь-яких духовних надбань.

На відміну від модернізму (мистецтва відчуженого індивідуума)
постмодернізм - мистецтво трагікомічне або фарсове, самоіронічне і самопародійне.

Найхарактерніші **ознаки**
постмодернізму –
органічне злиття трагедії і
фарсу у трагікомічному,
іронія і самоіронія, пародія
і самопародія.

Поширені **образи - метафори**
– карнавал, лабіринт,
бібліотека, божевілля.

*“Іронія, метамовна гра,
переказ у квадраті”*, - так
визначає постмодернізм
Умберто Еко.

Постмодернізм заявляє про тимчасовість і нетривалість існування будь-яких ідей, істин, способів пояснення світу, про ілюзорність існування самої людини; він розвінчує будь-які міфи щодо світобудови і виступає проти будь-якого насильства над людиною (духовного, фізичного), прагне до розмивання кордонів між елітарним і масовим.

Він не ставить перед собою ніякої мети, нічого не стверджує, нічого не відкидає, переглядає звичні норми.

Хаосмос – нестабільність, невизначеність. Поняття постмодерністської філософії, яке фіксує особливий стан середовища, що не ідентифікується однозначно ні в системі опозицій хаос – космос, ні в системі відліку сенс – нонсенс, але характеризується іманентним і безмежним потенціалом упорядкування – за відсутності оприявленого порядку. Це своєрідна модель світу, що накладається як матриця на будь – який рівень життя сучасного суспільства: соціум, економіку, політику, культуру, літературу: світ як тотожність хаосу, осмосу, та космосу; світ як множинне, рухливе, нелінійне, неієрархічне, безкінечне, неструктуроване, несистемне явище, в якому немає єдиної істини: все є відносне.

Основні риси постмодерністської літератури

МАРГІНАЛІЗМ

РИЗОМАТИЗМ

ІРОНІЧНІСТЬ

ПАРОДІЙНІСТЬ

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ

ГІПЕРРЕАЛЬНІСТЬ

СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ

ПАРАДОКСАЛЬНІСТЬ

ГРА БЕЗ ПРАВИЛ

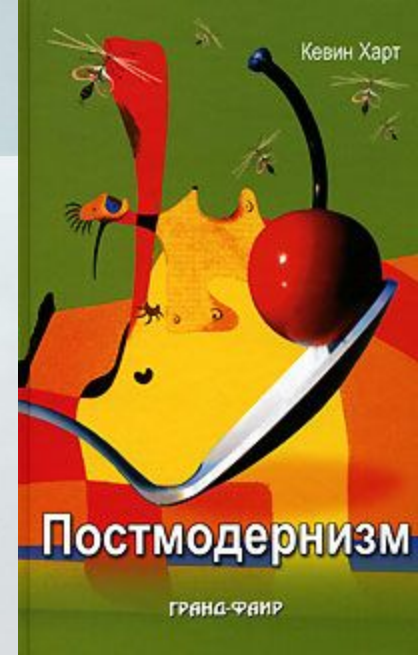
ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ

ЦИТАТА

Маргіналізм – свідомо установка на периферійність щодо суспільства та його соціальних і етичних цінностей: справжній митець – **маргінал** (відокремлена від суспільства особистість, що є носієм такої системи цінностей та поглядів на світ, які виступають у протиріччя із загальноприйнятими).

Емблемою постмодернізму є **ризома** – постійно безмежна, неієрархічна хаотична мережа, вільна циркуляція станів. Твір, побудований за моделлю ризоми – відкритий, динамічний, кожна ідея або тема поєднується з іншою; в ньому немає центру або периферії, початку або кінця – це “хаос із клубнів і вузлів”.

Іронічність – розвінчування застарілих ідеалів цінностей. **Іронія та пародія** перетворюються на самопародію, завдяки чому письменник-постмодерніст бачить феноменальний світ безглуздим і позбавленим будь-яких засад.

Інтертекстуальність - за словником літературознавчих термінів інтертекстуальність полягає у відтворенні в літературному творі конкретних літературних явищ інших творів, більш ранніх, через цитування, алюзії (натяки), ремінісценції, пародіювання.

За словником літературознавчих термінів інтертекстуальність полягає у відтворенні в літературному творі конкретних літературних явищ інших творів, більш раних, через цитування, алюзії (натяки), ремінісценції, пародіювання.

У постмодерністському творі події відбуваються в гіперреальному світі, який створюється за допомогою симулякрів.

Симулякр – (від лат. Simulakrum) – зображення, подібність, видимість. Симулякр – це «псевдоріч», що замінює реальність шляхом симуляції, видає відсутність за присутність, стирає відмінність між реальним та уявним.

Під дією симуляції відбувається заміна реального знаками реального, в результаті чого і виникає **гіперреальність**.

Суперечливість

Постмодерністський твір навмисне двозначний, він зіставляє між собою різні ідеї, не надаючи переваги жодній.

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ

Умовна назва течії, роду, жанру, пов'язаної з перевагою інтелектуально-розумових елементів над емоційними

Проявляється в посиленні уваги до філософських проблем (людина і світ, природа і цивілізація, техніка і культура, прогрес і мораль), здатності героїв до самоаналізу, процесу мислення, тяжіння до розумових абстракцій

ЖАНРИ

*притча,
філософський
роман,
драма ідей,
філософська
лірика*

Гра без правил

У літературному творі
автор грає з оповідачем
і самим текстом,
оповідач з читачем,
читач з автором і
текстом.

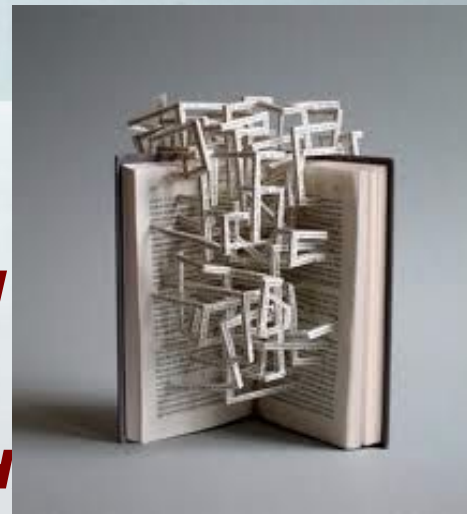

Р.Інглиш

Цитата

Одним із головних принципів постмодернізму є цитата, а для представників цього напрямку характерним є цитатне мислення.

Американський дослідник Б. Морріссент назвав постмодерністську прозу «цитатною літературою». Деякі твори постмодернізму перетворюються на книги-цитати. Так, роман французького письменника Жако Ріве «Панночки з А...» являє собою збірку 750 цитат з 408 авторів.

Характерні мотиви постмодерністських романів:

- мотив утраченого і знову виявленого після тривалого часу рукопису;
- існування в старому замку, вежі або монастирі певної умовної бібліотеки, яка зберігає таємницю давнього знання про природу людського буття;
- мотив сну, суміш реального та ірреального;
- псевдофактографічність;
- введення словника імен з поясненнями про згаданих у тексті історичних і міфологічних героїв надає твору риси псевдодокументалізму, що дозволяє “пограти з читачем”.

Пастіш

(від італ. pasbiccio - опера, складена з уривків інших опер, суміш, попурі, стилізація). Це специфічні варіанти пародії. Від пародії пастіш відрізняється тим, що нема що пародіювати, немає серйозного об'єкта, який можна піддати висміюванню. О.М. Фройденберг писала, що пародіюватися може тільки те, що «живе і святе». За доби постмодернізму ніщо не «живе», а тим більше не «святе». Пастіш розуміють як само пародіювання. Дуже часто зустрічається пастіш у ліриці Й. Бродського.

Колаж

Мистецтво постмодернізму є фрагментарним, дискретним, еkleктичним. Звідси така його ознака як колаж. У постмодерністському колажі різні фрагменти зібраних предметів залишаються незмінними, не об'єднаними в єдине ціле, кожен з них зберігає свою відокремленість.

Представники

Дж.Апдайк, У.Еко, А.Бітов, В.Медведь, Ю.Андрухович, Є. Пашковський, І.Кальвіно, Х.Борхес, М.Павич, А. Пінчон, П.Зюскінд, М.Кундера, Дж.Барт, Джон Фаулз
К. Рансмайр, Хуліо Картасар, П.Коельо

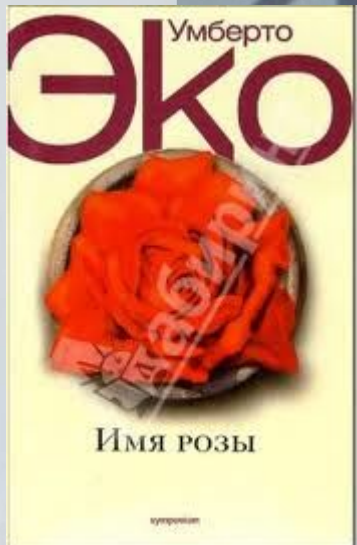
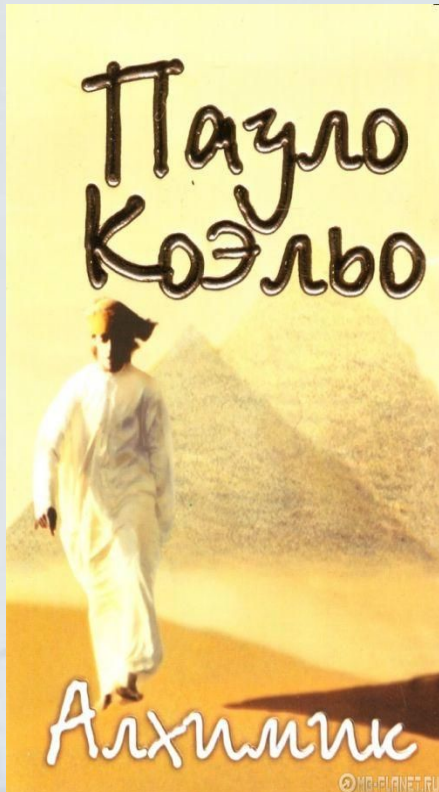
Відомі твори

Крістоф Рансмайр “Останній світ”

Милорад Павич “Хазарський словник”

Умберто Еко “Імя троянди”

Патрік Зюскінд “Парфюмер”

Постмодернізм в архітектурі

Характерні риси:

Використовується сплав різних стилів минулого, наприклад, класичний і барокко, часто застосовуючи їх з іронічним ефектом. Специфіка стилю - гіпербола як інструмент створення яскравого театрального образу середовища. Ідучи від Модернізму, Постмодернізм прагнуть привнести невизначеність і контраст у порядок і простоту сучасних стилів. Задум часто з'єднує колір з історичним еталоном.

Характерні кольори: бежева гама, срібlistий, "металік", перламутровий, флуоресцентний.

Характерні елементи інтер'єра: великі, просторі зали; легкі, оригінальні конструкції; контрастні текстурні і фактурні сполучення. Застосування штучної шкіри, нікельованих і хромованих матеріалів.

Постмодернізм в архітектурі

Архітектура

Танцюючий
будинок

Музей Гуггенгайма в
Більбао

В архітектурі стиль спрямований проти
безликої стандартизації та програмового
техніцизму

Постмодернізм в живописі

- Частіш за все художник, бездоганно володіючи академічною технікою, втягує глядача до вигадливої гри.
- Інші художники-постмодерністи прагнули відродити не зовнішні прикмети класичного мистецтва, а його якісну природу — цілісність світовідчуття, звертання до вічності, життєву силу.

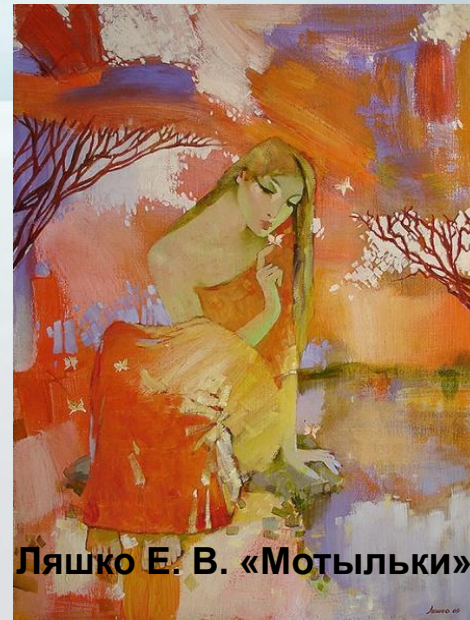

Е. Уорхолл

Дэвид Салле. Ангелы под дождем.
1998, масло и акрил по холсту

Ляшко Е. В. «Мотыльки»

Clemente, Francesco. Atlas. Watercolor
on Arches paper. 1982.

Ларионова Ольга
«Солнечная девушка»

ЖИВОПИС ПОСТМОДЕРНИЗМА

Поп - арт

Пітер Блек, Джо Тілсон і Річард Сміт –
виконали перші роботи в стилі арту

Карта 1961 року
Джаспер Джонс

Зебра 1983р.
Енді Уорхол

Оп - арт (оптичне мистецтво) – художня течія другої половини ХХ століття, використовується різними оптичними ілюзіями, заснованих на особливостях сприйняття плоских і просторових фігур

Постмодернізм в кінематографі

Кіно постмодернізму — не насамперед твір стилізаторський і пародійний, з безліччю цитат та асоціативних рядів, з підкресленою байдужістю до будь-якої ієрархії значень і цінностей. Історія постмодернізму в кіно ведеться з 70-х років ХХ ст., з тогочасної творчості Дж. Лукаса та С. Спілберга. Інколи навіть точно називають дату виходу на екрани славнозвісних "Зоряних війн" Джорджу Лукаса як дату появи першого зразка постмодерністичного фільму